

Αθήνα, 15 Ιουνίου 2023

Για τους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς ανάπλασης των κοινόχρηστων χώρων και της ευρύτερης περιοχής των νέων σταθμών μετρό του Δήμου Αθηναίων

Στις 29 Μαΐου, η Ανάπλαση Αθήνας Α.Ε. προκήρυξε τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς για τους νέους σταθμούς μετρό της γραμμής 4 και της ευρύτερης περιοχής επιρροής τους (Ευαγγελισμός – πάρκο Ριζάρη, πλατεία Κολωνακίου, πλατεία Εξαρχείων). Στη συνέχεια, στις 12 Ιουνίου προκήρυξε τέσσερις ακόμα διαγωνισμούς για τους υπόλοιπους σταθμούς του Δήμου Αθηναίων (πλατεία Κυψέλης, Δικαστήρια, Αλεξάνδρας και Ακαδημίας). Οι προκηρύξεις των συγκεκριμένων διαγωνισμών εγείρουν μια σειρά προβληματισμών που αφορούν:

- α_ στη μη συμβατότητα του Μνημονίου Συνεργασίας των τεσσάρων φορέων με τις προκηρύξεις των διαγωνισμών
- β_ στο περιεχόμενο και στα ζητούμενα τους
- γ_ στη συγκρότηση των ομάδων και στο δικαίωμα συμμετοχής
- δ_ στην ταυτόχρονη προκήρυξη και στους χρόνους διεξαγωγής τους

Πιο συγκεκριμένα:

α_ Στο **μνημόνιο συνεργασίας** μεταξύ των: Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, Δήμου Αθηναίων, Αττικό Μετρό και Ανάπλαση Αθήνας Α.Ε. (Ιανουάριος 2022), γίνεται σαφής αναφορά στη διενέργεια αυτών των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών από την Ανάπλαση Αθήνας Α.Ε. με στόχο *“τις αναπλάσεις και τελικές διαμορφώσεις των κοινοχρήστων χώρων και της ευρύτερης περιοχής αυτών στους οποίους θα εγκατασταθούν οι νέοι σταθμοί του Μετρό, σε συσχέτισμό με ενδεχόμενες διαπλατύνσεις πεζοδρομίων, πεζοδρομήσεις οδών και άλλες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις ήπιας κυκλοφορίας στην ζώνη επιρροής του σταθμού.”* Οι προκηρύξεις, ωστόσο, των διαγωνισμών δημιουργούν σύγχυση διότι τα δοθέντα στοιχεία και τα ζητούμενα δεν υποστηρίζουν αυτόν τον στόχο.

β_ Σε ό,τι αφορά το **περιεχόμενο**, τα στοιχεία που δόθηκαν είναι ελλιπή τόσο για τον δημόσιο χώρο – πλατείες όσο και για την ακτίνα επιρροής των σταθμών (500 μ.). Στη μικρή κλίμακα, δεν δίνεται καμία τεχνική περιγραφή και υποστηρικτική μελέτη η οποία να εξηγήει στους διαγωνιζόμενους τη χωροθέτηση του εξοπλισμού της Αττικό Μετρό και τα υπόγεια επίπεδα των σταθμών. Με αυτόν τον τρόπο, δεσμεύονται οι προτάσεις καθώς δεν δίνεται στους διαγωνιζόμενους η δυνατότητα διερεύνησης της σύνδεσης των υπόγειων επιπέδων του σταθμού με την πόλη ή η δυνατότητα αξιολόγησης της θέσης των κλιμακοστασίων, των ανελκυστήρων και των αεραγωγών. Οι δυνατότητες αυτές, ωστόσο, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της βέλτιστης λειτουργίας του δημόσιου χώρου μετά την έλευση του μετρό. Επίσης, δεν δίνονται στοιχεία για τις αρχαιότητες που έχουν βρεθεί (βλ. πλατεία Κολωνακίου) ή στοιχεία για την υφιστάμενη φύτευση όπου αμφισβητείται η κοπή της (βλ. σταθμός Ευαγγελισμός, σταθμός Εξαρχείων). Στη μεγάλη κλίμακα, δεν δίνεται κανένα τοπογραφικό υπόβαθρο στην ακτίνα των 500μ. και καμία πληροφορία σχετική με πολεοδομικά ή κυκλοφοριακά δεδομένα, υπάρχουσα φύτευση κ.λ.π. τα οποία αποτελούν τα ελάχιστα προαπαιτούμενα για την επιστημονική επάρκεια της πρότασης όπως περιγράφονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών (ΦΕΚ 2239/Β/31-5-2021, άρθρο 4).

Σε ότι αφορά τα **ζητούμενα** των διαγωνισμών (απαιτούμενος αριθμός πινακίδων, κλίμακες επεξεργασίας, φωτορεαλιστικές απεικονίσεις), αυτά περιγράφουν διαγωνισμό προσχεδίων και όχι ιδεών. Όταν μάλιστα ο αγωνοθέτης έχει ξεκαθαρίσει ότι στόχος είναι η εύρεση τεχνικού συμβούλου, τα παραπάνω ζητούμενα οδηγούν στην κατασπατάληση ανθρώπινου δυναμικού και πόρων, ενώ ταυτόχρονα αποθαρρύνει την ευρύτερη συμμετοχή των συναδέλφων η οποία θα δημιουργούσε τον απαραίτητο πλουραλισμό προτάσεων ώστε ο διαγωνισμός να μην κριθεί άγονος (βάσει και της αναλυτικής διακήρυξης) .

γ_ Η **συγκρότηση της ομάδας** των διαγωνιζόμενων δεν αιτιολογείται: απαιτεί αρχιτέκτονα και αρχιτέκτονα τοπίου 12ετούς πείρας, αποκλείοντας τους νέους, ενώ ζητάει πολεοδόμο, συγκοινωνιολόγο και περιβαλλοντολόγο ή γεωπόνο (με αντίστοιχα κριτήρια πείρας) για ένα συρρικνωμένο αντικείμενο μελέτης λόγω της ανεπάρκειας των δοθέντων στοιχείων η οποία υπονομεύει ουσιαστικά τις προτάσεις ευρύτερης κλίμακας. Η συγκεκριμένη επιλογή είναι ιδιαίτερα σοβαρή καθώς συνιστά επαγγελματικό αποκλεισμό των νέων επιστημόνων, άνιση μεταχείριση και άνισες ευκαιρίες συμβολής στον πολιτισμό. Ταυτόχρονα, υπονομεύει τους ίδιους τους διαγωνισμούς με τη μείωση του ανθρώπινου δυναμικού που επιτρέπεται να συμμετάσχει.

δ_ Η **ταυτόχρονη προκήρυξη** περιορίζει τον αριθμό των συμμετεχόντων και ο **εξαιρετικά περιορισμένος χρόνος διεξαγωγής** τους υπονομεύει την επιτυχία τους. Επιπλέον, κρίνεται άκαιρη η προκήρυξη για τους σταθμούς της πλατείας Εξαρχείων και του Ευαγγελισμού εφόσον εκκρεμεί η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την εγκυρότητα των συγκεκριμένων θέσεων.

Μετά από αυτές τις παρατηρήσεις, **προτείνουμε στο Σύλλογο Αρχιτεκτόνων** να προβεί στις απαραίτητες σχετικές ενέργειες ώστε να επαναπροκηρυχθούν οι διαγωνισμοί συμπεριλαμβάνοντας:

- α. την επαρκή προετοιμασία του φακέλου των διαγωνισμών που θα επιτρέψει την ουσιαστική εμπάθυνση και αντιμετώπιση των προβλημάτων του δημόσιου χώρου σε όλες τις κλίμακες
- β. την αναθεώρηση της ταυτόχρονης διεξαγωγής τους, την εξασφάλιση επαρκούς χρόνου μελέτης και τον προγραμματισμό νέων προκηρύξεων σε διαδοχικά τακτά χρονικά διαστήματα
- γ. την κατάργηση του αποκλεισμού των νέων επιστημόνων

Η παραπάνω πρόταση στοχεύει στην ουσιαστική προστασία της αναντικατάστατης αξίας του θεσμού των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών, στην προστασία των διαγωνιζόμενων και στην εις βάθος αντιμετώπιση των προβλημάτων του δημόσιου χώρου.

Ομάδα “Επιστημονική Πρωτοβουλία για το Μετρό”

Δημήτρης Αντωνακάκης, Αρχιτέκτων
Μπούκη Μπαμπάλου – Νουκάκη, ομότιμη καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
Νίκος Αναστασόπουλος, αναπληρωτής καθηγητής Ε.Μ.Π.
Σοφία Ντώνα, επισκέπτρια καθηγήτρια Ακαδημία Δρέσδης
Αρετή – Ραφαέλλα Βέρου, Αρχιτέκτων
Δημήτριος Γιαννέλος, Αρχιτέκτων
Βαλέριαν - Αντώνης Πορτοκάλης, Αρχιτέκτων, Πολεοδόμος
Ξένια Στούμπου, Αρχιτέκτων, Πολεοδόμος
Αλίκη Τζουβάρια, Αρχιτέκτων, Πολεοδόμος